

14.01.2021

POL-2020-83280

Keskusrikospoliisin lausunto hallituksen esitykseksi laiksi unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Keskusrikospoliisi pitää ehdotettuja laajennuksia käteisvarojen kuljettamisen valvonnan osalta tervetulleina ja perusteltuina. Pohjautuen saapuviin rahanpesuilmoituksiin Rahanpesun selvittelykeskuksen käsityksen mukaan käteisellä rahalla on edelleen keskeinen merkitys rikoshyödyn liikuttelussa ja rahanpesussa.

Rahanpesusääntelyn tiukentuessa on nähtävissä myös, että epävirallisia rahakuriireja joudutaan käyttämään varojen siirtelyssä, kun finanssipalveluiden tarjoajat sulkevat asiakkuuksia riskiperusteisesti asiakkailta, jotka eivät täytä rahanpesusääntelyn asettamia vaatimuksia.

On tärkeää, että sääntely on kattavaa ja käteisen rahan käsitettä laajennetaan kattamaan siirtokelpoiset haltijamaksuvälineet, erittäin likvideinä arvon säilyttäjinä käytettävät hyödykkeet (esim. kulta) sekä ennalta maksetut kortit (prepaid kortit). Tervetullutta on, että sääntelyn piiriin tulevat myös erillään kulkevat käteisvarat ja siten eri liikennemuodot (posti-, kuriiri- ja rahtikuljetus) vaikkakin tässä riskiperusteisuuden perustuvassa tiedonantovelvollisuudessa nähdään joitakin heikkouksia. Lisäksi Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että lainmuutoksella korjataan nykyisen lain puutteellisia toimivaltuuksia toimittaa valvonnan yhteydessä saatuja tietoja poliisille. Rahanpesun selvittelykeskus on jo nykyisellään vastaanottanut käteisen rahan valvontailmoituksia Tullilta ja nyt sitä koskevat määräajat ja tekniset menetelmät on täsmennetty asetuksella. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan varojen väliaikaisessa haltuunotossa noudatettavia menettelyitä voisi pohjata vielä täsmennettäväksi alla ehdotetuilta osin.

Keskusrikospoliisi ehdottaa, että lakiehdotusta täsmennetään vielä erityisesti seuraavilta osin;

4 § Erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuudesta ilmoittaminen

Käytännön ongelmaksi tulee henkilön tavoittaminen etenkin tilanteissa, jossa varoja ei oteta haltuun ja henkilöllä ei siten ole intressiä täyttää tiedonantovelvoitettaan. Siten tiedonantovelvollisuuden määräaika voi jatkua epämääräisen ajan. Menettely olisi syytä kuvata tarkemmin, sillä jää jonkin verran epäselväksi, miten toimitaan ja millaisia määräaikoja esimerkiksi vanhentumisen osalta noudatetaan, mikäli henkilöä ei tavoiteta.

Erityisen ongelmalliseksi tilanne muodostuu, jos varoja jää viranomaisen haltuun (esimerkiksi poliisin haltuun sen hoitaessa tullitehtäviä) väliaikaisen haltuunoton perusteella. Lisäksi Keskusrikospoliisi kiinnitti huomiota siihen, että asetuksessa tiedonantoa voidaan vaatia *"joko käteisvarojen lähettäjä tai vastaanottaja tai niiden edustaja"* mutta lakiehdotuksessa käytetään käsitettä *"asianosainen"* sekä myöhemmin asianosainen ja asianomainen henkilö. Selkeyden vuoksi yhtenäisen sanamuodon käyttäminen voisi olla perusteltua.

7§ Käteisvarojen väliaikainen haltuunotto

8 § Menettely haltuunotosta päätettäessä

Väliaikainen haltuunotto on 7 §:n mahdollista sen selvittämiseksi, onko käteisvaroihin syytä puuttua esimerkiksi rikostorjunnallisista syistä sekä tiedonantovelvollisuuden täyttämisen tehostamiseksi.

Menettelyn osalta todetaan 8 §:ssä, että "*Sille, jolta otetaan väliaikaisesti haltuun käteisvaroja ... on annettava hallinnollinen valituskelpoinen päätös haltuunotosta ja haltuunoton jatkamisesta sekä päätöksen yhteyteen on liitettävä valitusosoitus.*" Lakiehdotuksen ja asetuksen sanamuodot eroavat oikeussuojakeinojen henkilökoukon osalta. Laissa viitataan "*Sille, jolta otetaan väliaikaisesti haltuun*" mutta asetuksessa todetaan seuraavat tahot: mukana kulkevien varojen osalta "*Käteisvarojen kuljettajien*" ja erillään kulkevien varojen osalta "*joko käteisvarojen lähettäjä tai vastaanottaja tai niiden edustaja*". Lakiehdotusta olisi hyvä täsmentää selkeyden vuoksi tältä osin yhdenmukaiseksi asetuksen kanssa. Asetuksessa henkilökoukko on määritelty yksiselitteisemmin kuin kansallisessa laissa. Asetuksen sanamuodonkin osalta olisi hyvä täsmentää esimerkiksi perusteluissa ketä henkilöitä ja mitä tilanteita "edustaja" voi esimerkiksi kattaa.

9 § Käteisvarojen palauttaminen

Käteisvarojen palauttamisen osalta vastaavasti, käteisvarat on vapautettava viipymättä henkilölle, jolta ne oli otettu väliaikaisesti haltuun. Tämän lisäksi olisi syytä pohtia onko, että varat on voitava palauttaa myös suoraan omistajalleen tai haltijalleen tai näiden edustajalle. Asianosaisen käsitettävä olisi siten mahdollisesti hyvä täsmentää eli ketä henkilöitä se kattaa (esimerkiksi lähettäjä, vastaanottaja, edustaja). Käteisen rahan osalta olisi myös hyvä pohtia onko varojen "*asettaminen saataville*" mahdollista vai olisiko syytä käyttää termiä "varat luovutetaan tai palautetaan" tai muuta paremmin soveltuvaa täsmällisempää ilmaisua.

Väliaikaisesti haltuun otetun omaisuuden palauttamisesta voi aiheutua myös kustannuksia, esimerkiksi vakuutettuna lähettäminen, joten kustannusvastuusta olisi hyvä olla selkeä kirjaus (viranomaisen vai mahdollinen varojen lähettäjä, vastaanottaja tai edustaja vai alkuperäinen kuljetusyhtiö).

Keskusrikospoliisi ehdottaa myös, että lakiin tai sen perusteluihin otetaan viittaukset voimassa olevaan sääntelyyn siitä, miten tulee menetellä tilanteissa, jossa varojen omistajaa, haltijaa tai muuta laillista vastaanottajaa ei voida tavoittaa tai kukaan ei ilmoitaudu noutamaan varoja eikä varoja voida palauttaa kenellekään. Käsillä olevan lakiehdotuksen mukaisissa tilanteissa lähtökohtaisesti on mahdollista, että henkilö ei oleskele Suomessa ja siten kuuluttamismenettelyiden tai vastaavien ilmoittautumismenettelyiden osalta voidaan kyseenalaistaa niiden riittävyys toimenpiteenä omistajan tavoittamisessa ja siten noudatettava ja hyväksyttävä menettely olisi hyvä nimenomaisesti mainita lain tasolla.

11 § Tietojen luovuttaminen rikosten estämiseksi ja torjumiseksi

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että tietojen luovuttamisesta poliisille säädetään nyt aikaisempaa paremmin. Tietojen luovuttaminen tulee olla mahdollista rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Laissa olisi hyvä pitäytyä tässä jo vakiintuneessa jaottelussa ja ehdottomasti lakiehdotukseen tulee sisällyttää myös tietojen käyttäminen esitutkinnaissa eli rikosten selvittämiseksi, mikä näyttäisi nyt puuttuvan ehdotuksesta.

Jonkin verran ongelmallisena voidaan pitää rikosten estämis- ja paljastamisvaiheessa edellytystä, että rikos tulee voida yksilöidä jo niin pitkälle, että se täyttää vaaditun yli vuoden vankeusrangaistusuhun, sillä näissä tapauksissa voi kysymys olla hyvin alkuvaiheen rikostiedustelutehtävistä. Siinänsä asetettu kynnys näyttää riittävän hyvin kattavan kaikki Keskusrikospoliisin toiminnan kannalta merkitykselliset rikoslajit.

12 § Käteisvarojen ilmoittamisrikkomus

13 § Virhemaksu

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota ilmoittamisrikkomuksesta annettavan seuraamuksen ja virhemaksun väliseen oikeasuhtaisuuteen. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan tähän mennessä ilmoittamatta jättämisestä annetut sanktiot ovat olleet sangen lieviä, ilmeisesti euromäärältään vähäisiä sakkorangaistuksia. Tässä valossa vaikuttaisi siltä, että virhemaksu voi olla huomattavasti ankarampi seuraamus kuin ilmoittamisrikkomus, mikäli sitä sovelletaan koko asteikkonsa osalta.

Virhemaksu voidaan asettaa sille, jolta velvoitteen täyttämistä oli vaadittu. La-kiehdotuksen mukaan jää epäselväksi keitä kaikkia henkilöitä tämä voi koskea (kts. edellä 4 § osalta asetuksen ja kansallisen lain erilaiset sanamuodot henkilö-joukon osalta; asianosaiselle vai lähettäjälle, vastaanottajalle tai niiden edustajalle). Asianosaisen käsite voi olla tulkinnanvarainen. Rangaistussäännöksenä säännöksen tulisi olla mahdollisimman selkeä ja yksiselitteinen ja tältä osin Keskusrikospoliisi toivoo täsmennystä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 14.01.2021 klo 14:48. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-mosta.